

4. etapa: Bojovať

Počas predošlej etapy, ktorú sme nazvali „Žiarit“, sme v duchu sprevádzali sv. Pavla na jeho Prvej misijnej ceste a pozorovali sme, ako postupne stále viac Pavol žiaril v očiach tých, ktorým zvestoval Pána Ježiša. Táto žiara však vychádzala z jeho vnútra, lebo sám sa stále viac zapaloval za Evanjelium Ježiša Krista. No tento jeho zápal, táto horlivosť, mu prinášala aj veľa problémov, mnohí - najmä Židia sa voči nemu stavali nepriateľsky a on musel neraz bojovať s nimi svojimi argumentami. No musel neraz bojovať aj so svojou búrlivou povahou, pre ktorú ho najprv opustil Ján Marek a kvôli ktorej sa neraz dostal do sporu aj s inými. No čo je vzácné a obdivuhodné, Pavol vždy dokázal prijať pravdu, aj tú o sebe a snažil sa podľa nej vždy konať. No rozhodne za ňu bojoval, čo môžeme vnímať aj počas jeho cesty do Jeruzalema, kde sa konal Apoštolský koncil.

Zhromaždenie v Jeruzaleme

Počas neprítomnosti Pavla a Barnabáša, ktorí boli na prvej misijnej ceste, došlo v Antiochii k nezhodám. Prišli židokresťania z Judey, ktorí sa držali zásady: *Ak sa nedáte obrezať podľa Mojžišovho predpisu, nemôžete byť spasení.* (Sk 15,1) Ich falošné učenie malo negatívny vplyv na spoločenstvo v Antiochii. Kvôli tomuto učeniu komunita stratila svoju jednotu a pokoj. Návrat Pavla a Barnabáša nepomohol k zlepšeniu situácie a museli zasiahnuť veľmi energicky, ako je to spomenuté v Gal 2,4-5: *A to pre falošných bratov, votrelcov, čo sa vlúdili špehovať našu slobodu, ktorú máme v Kristovi Ježišovi, aby nás zotročili. Ani na chvíľu sme im neustúpili a nepodriadili sme sa, aby sa vám zachovala pravda evanjelia.*

Komunita sa rozštiepila na dva tábory a hrozilo, že pravda evanjelia bude umenšená. Odstupom času sa nám zdá, že išlo o malicherný problém, ale kto sa narodil, vyrastal a učil v židovstve, pre toho boli predpisy Mojžišovho zákona posvätné. Pavol a Barnabáš však správne pochopili, že Ježiš je nielen završením a naplnením zákona, ale on sám je Zákon (por. Rim 10,4; Gal 6,2).

Problém však musel byť vážny aj pre pohanokresťanov. Vyzeralo to, ako by evanjelium bola len falošná propaganda prozelytizmu – t.j. prijatie židovského zákona pohanmi.

Napokon bol problém dôležitý aj pre Antiochiu, kde Pavol a Barnabáš mali autoritu a po Jeruzaleme to bolo najdôležitejšie spoločenstvo

v počiatkoch kresťanstva. Preto aj cestu Pavla a Barnabáša do Jeruzalema treba vnímať v správnom svetle – oni nešli prijať nariadenia, ale išli konfrontovať svoje učenie s cirkevným spoločenstvom, ktoré bolo cirkvou – matkou.

Bola to *falošnosť bratov*, ktorá prinútila Pavla vystúpiť do Jeruzalema, pretože sa odvolávali na autoritu *tých, čo niečo znamenali*.

Pavol teda nemal pochybnosti o autentickosti svojho kázania, ale nechcel konať v rozpore s apoštolátom jeruzalemskej cirkvi – matky, lebo to by znamenalo zničenie základného posolstva – Kristus ako jediná spása. A tak Pavol a Barnabáš prešli cez Feníciu a Samáriu do Jeruzalema a cestou všade rozprávali o svojej misii medzi pohanmi (por. Sk 15,3-4).

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Apoštolský koncil (49 po Kr.)

Treba si uvedomiť, že cirkevné spoločenstvá v Antiochii a Jeruzaleme boli dve symbolické spoločenstvá. Jedno predstavovalo cirkev obrezaných a druhé cirkev pohanov. Ale nielen to, treba pamätať, že obrezanie a následné dodržiavanie Mojžišovho zákona sa nedotýkalo len komunít v Jeruzaleme a Antiochii, ale celej prvotnej Cirkvi, veď kresťanstvo sa šírilo po celom vtedy známom svete. Pavol sa na svojich cestách stretával si Židmi v diaspore ako aj s pohanmi, preto bolo potrebné vyriešiť problém obriezky a dodržiavania Mojžišovho zákona.

Po Pavlovi a Barnabášovi vystúpili v zhromaždení tí, ktorí uverili zo sekty farizejov a trvali na potrebe dodržiavania Mojžišovho zákona: *Tu vstali niektorí, čo uverili zo sekty farizejov, a hovorili: „Treba ich obrezať a prikázať im, že musia zachovávať Mojžišov zákon“* (Sk 15,5). Zdá sa, že naliehali aj na obriezke Pavlovho spoločníka Títa: *Ale ani Títus, ktorý bol so mnou, hoci bol Grék, nebol donútený dať sa obrezať* (Gal 2,3).

Pavol si bol vedomý, že ustúpiť požiadavke „falošných bratov“ by znamenalo uznať ich argumenty a učenie, podľa ktorého je ku spásu obriezka nevyhnutná. Teda nešlo o niečo druhoradé, ale práve o podstatu kresťanskej viery. Spása pochádza od Krista a nie z obriezky alebo z dodržiavania zákona. Preto bol Pavol presvedčený, že kresťania musia byť slobodní a ich viera sa má prejavovať v láske.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Dve správy o jeruzalemskom koncile

Koncil v Jeruzaleme prináša Pavol v liste Galatanom 2,1-10, ako aj autor Skutkov apoštolov v 15,1-35.

Predmetom diskusie je otázka: Sú pohania viazaní podriaďiť sa obriezke a zachovávaní Mojžišovho zákona, aby boli spasení?

Túto otázku riešili *apoštolí a starší*, ktorí sa zišli aby skúmali túto vec (por. Sk 15,6).

Skutky prinášajú reč Petra a Jakuba na koncile a je pravdepodobné, že išlo o liturgické zhromaždenie za účasti kresťanskej komunity, ktorej Pavol a Barnabáš vysvetľujú svoje konanie. Postoj Pavla je potvrdený vystúpením Petra a Jakuba, ktorí ukazujú dve skúsenosti a tváre Cirkvi – židovskú a pohanskú. Skutky apoštolov naznačujú, že v Cirkvi existovala nielen jednota, ale aj sila energicky polemizovať v rámci rôznych židovských a gnostických hnutí. To, čo Skutky apoštolov iba naznačujú, Pavol v liste Galatanom 2,7-9 hovorí jasne: *keď videli, že **mne je zverené evanjelium pre neobrezaných, tak ako Petrovi pre obrezaných** - ved ten, ktorý pomáhal Petrovi v apoštoláte medzi obrezanými, pomáhal aj mne medzi pohanmi -, a keď poznali milosť, ktorú som dostal, Jakub, Kéfas a Ján, ktorých pokladali za stĺpy, podali mne a Barnabášovi pravicu na znak spoločenstva.*

Preto pokus „*falošných bratov*“ narušiť jednotu Cirkvi kvôli Mojžišovmu zákonu sa nepodaril. Rozdelenie poľa pôsobnosti neznamena rozdelenie evanjelia. Práve naopak, Pavol na svojich cestách vždy hlásal evanjelium najskôr Židom.

Koncil v Jeruzaleme nemožno chápať ako kompromis, ani ako nejaké víťazstvo Pavla a Barnabáša. V Ježišovi Kristovi znamená víťazstvo pravdy v láske všetkých zhromaždených.

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)

Spor v Antiochii

Po skončení koncilu Pavol a Barnabáš odišli spolu s dvoma vyslancami cirkvi v Jeruzaleme Judom-Barsabášom a SÍlasom naspäť do Antiochie, kde referovali o rozhodnutí apoštolov a Skutky apoštolov opisujú nadšenie, s ktorým prijali kresťania v Antiochii túto správu: *Keď ich vypravili, odišli do Antiochie, zvolali zhromaždenie a odovzdali list. Keď ho prečítali, radovali sa z tejto útechy* (Sk 15,30-31).

Pavol a Barnabáš zostali v Antiochii dlhší čas. V tom období sa v meste udeje niečo, čo je neskôr označované ako „spor v Antiochii“. Bolo to niekedy okolo r. 50 po Kr. Ako k tomu došlo?

V období po koncile prišiel do Antiochie aj Peter, ale nevieme z akých dôvodov. Peter jedával s pohanmi, čo nie je nič prekvapujúce, veď aj on mal skúsenosť s pohanmi (pokrstil rímskeho stotníka Kornélia). Ale toto netrvalo dlho. Ako sa spomína v Gal 2,12 len dovtedy, *kým neprišli niektorí od Jakuba*. To neznamená, že by ich Jakub poslal, ale skôr sa jedná o fanatických židokresťanov, ktorí sa odvolávali na autoritu Jakuba, ako naznačuje text listu Galaťanom, ktorý spomína Jakuba ako stĺp cirkvi.

Petrovo správanie sa po ich príchode mení: *Ale keď prišli, odťahoval sa a oddeľoval, lebo sa bál tých, čo boli z obriezky*. (Gal 2,12b) Postoj Petra nebol priamym zapretím princípov dohodnutých na koncile, ale bol vedený prehnanou opatrnosťou. Chcel sa vyhnúť nepríjemným reakciám zo strany fanatických židokresťanov, ale dôsledky jeho správania boli katastrofálne, dokonca aj Barnabáš, Pavlov spoločník, sa nechal strhnúť: *A s ním sa pretvarovali aj ostatní Židia, takže sa dal aj Barnabáš strhnúť ich pokrytectvom* (Gal 2,13).

Treba povedať, že spôsob Pavlovej reakcie bol jasný a silný: *Keď ty, Žid, žiješ pohansky, a nie po židovsky, ako to, že nútiš pohanov žiť po židovsky?!* (Gal 2,14). „Žiť po židovsky“ znamenalo žiť židovským spôsobom a tým ohroziť jednotu kresťanov a položiť pred kresťanov pochádzajúcich z pohanstva presvedčenie, že Kristus nie je jedinou spásou pre kresťanov. Ospravedlivenie prichádza skrze vieru v Krista a nie skrze Mojžišov zákon. Pavol nehovorí o reakcii Petra. Predpokladáme, že Peter uznal svoje pomýlenie.

Druhá misijná cesta

Keď sa situácia v Antiochii skonsolidovala, Pavol prišiel s návrhom navštíviť komunity, ktoré založili počas predchádzajúcich misionárskych aktivít. Cíti zodpovednosť za tých, ktorých priviedol ku Kristovi a chce vidieť reálny stav, v ktorom sa komunity ním založené nachádzajú: *Vráťte sa a ponavštevujte bratov, ako sa majú, po všetkých mestách, kde sme hlásali Pánovo slovo.* (Sk15,36)

Barnabáš s jeho návrhom súhlasí, až na ten detail, že chce so sebou opäť vziať Jána Marka, ktorý od nich odišiel na prvej ceste, s čím Pavol rozhodne nesúhlasí: *Ale Pavol usúdil, že netreba brať takého, čo od nich z Pamfýlie odišiel a nešiel s nimi pracovať.* (Sk15,38)

Nepoznáme presný dôvod, ktorý viedol k tak radikálnemu rozhodnutiu, že sa dvaja misionári rozdelili. Niektorí považujú za tento dôvod predchádzajúci rozpor medzi Pavlom a Petrom v Antiochii, keď sa v Gal 2,13 spomína, že aj Barnabáš sa nechal strhnúť správaním Petra, čo by znamenalo, že Barnabáš sa pridal na stranu tých od Jakuba. Zdá sa, že v prípade Antiochie Barnabáš skôr zvolil opatrný postoj Petra než rózne stanovisko Pavla, ktorý považoval taký postoj za pokrytectvo. Iní poukazujú, že v osobe Pavla a Barnabáša sa stretli dve výrazné postavy, ktoré istý čas boli spolu, ale potom potrebovali pracovať autonómne, ak chceli, aby sa evanjelium cez ich osoby účinne prejavovalo.

Zhodovalo by sa to aj v prípade Jána Marka, ktorý je tradíciou považovaný za učeníka Petra. Pavol dôveroval Barnabášovi, ale nedôveroval Jánovi Markovi, ktorý asi zdieľal postoj Petra a nie pozíciu Pavla voči uzneseniam koncilu v Jeruzaleme.

Barnabáš odchádza s Jánom Markom na Cyprus a to je posledná správa, ktorú nám Skutky apoštolov dávajú o cirkevných komunitách na Cypre. Rovnako aj Barnabáš „zmizne“ z dejín a ďalšie informácie nájdeme už len v legendách. Apokryf s názvom *Skutky Barnabáša* z 5. stor. po Kr. hovoria o Barnabášovom pôsobení na Cypre a o jeho smrti ako dôsledku konania Barjezusa, ktorého Pavol urobil nemým pri prvej ceste (porov. Sk 13,6-11).

Rozchod s Barnabášom nebol pre Pavla určite ľahký. Bol to práve Barnabáš, ktorý ho vyhľadal v Tarze a priviedol do Antiochie.

Niekedy v roku 50 po Kr. si Pavol zobral na svoju cestu nového spoločníka – Sílasa a začína druhú misijnú cestu. Z Antiochie sa vybral do kraja Cilícia a odtiaľ do Derbe, Lystry, Ikonía a Antiochie v Pizídií, teda

do miest, ktoré navštívil na prvej misijnej ceste. Zdá sa, že spor v Antiochii a neskôr aj udalosť s Barnabášom mali vplyv na celkový charakter Pavlových ciest, ktoré nadobudli široké horizonty a stali sa ohlasovaním evanjelia až *po hranice sveta*. Veď na druhej misijnej ceste Pavol prešiel približne 5000 km. Na rozdiel od prvej cesty si Pavol nezvolil cestu morom, ale po súši.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Návšteva cirkevných komunít

Prvá časť druhej misijnej cesty bola pravdepodobne veľmi rýchla. Pavol a SÍlas navštívili komunity založené na prvej ceste. Jediný dôraz kladú Skutky apoštolov na návštevu v Lystre, kde Pavol stretol Timoteja, o ktorom dostal dobré odporúčania od veriacich z Lystry a Ikónia. Pavol ho pripája k svojmu spoločníkovi SÍlasovi. Timotej mal otca Gréka a matku Židovku. Na základe židovského pôvodu bol Timotej považovaný za Žida. Z 2 Tim 1,5 vie, že jeho matka sa volala Eunika a stará mama Loida. Pavol o nich hovorí, že mali *úprimnú vieru*.

Niektorí exegeti sa domnievajú, že Timoteja pokrstil samotný Pavol alebo že ho stretol už na prvej misijnej ceste v Lystre. Isté je, že v Sk 16,1 je Timotej už kresťanom: *Prišiel aj do Derbe a Lystry. Tam bol istý učeník menom Timotej, syn veriacej Židovky, ale otec bol Grék*. Pavol dal Timoteja obrezať. Bol si vedomý, že obriezka nebola vyžadovaná pre spásu, ale bola iba znakom príslušnosti k židovskému národu. Pavol to bral skôr ako výhodu pri kontakte so Židmi.

Keď Pavol skončil svoje pôsobenie medzi týmito komunitami, zaumienil si prejsť na nové misijné územie. Prešli cez Frýgiu a Galáciu do Troady. Bolo to mesto založené okolo r. 300 pred Kr. Latinský historik Suetonius píše vo svojom diele *Život dvanástich cisárov*, že cisár Augustus vyhlásil toto mesto slobodným a že uvažoval urobiť z neho hlavné mesto ríše, keďže malo výbornú polohu medzi Európou a Áziou. Samozrejme, v čase Pavla nikto nebral tento prechod z Troady do Macedónska ako prechod z Ázie do Európy, tak ako to chápeme my. Autor Skutkov apoštolov chcel pravdepodobne upriamiť pozornosť na Korint, Atény a možno aj na Rím, lebo toto boli centrá impéria a kultúry. Tak treba chápať aj nočné videnie opísané v Sk 16,9: *Tam mal Pavol v noci videnie. Stál pred ním akýsi Macedónčan a prosil ho: „Prejdi do Macedónska a pomôž nám!”* Rímska provincia Macedónsko pozostávala z veľkej časti z dnešného severného a stredného Grécka. Okolo r. 500 pred Kr. vzniklo na tomto území kráľovstvo, ktoré najväčší rozkvet nadobudlo za vlády Filipa II. Macedónskeho (382-336 pred Kr.) a predovšetkým jeho syna Alexandra Veľkého (356-323 pred Kr.). Macedónske vojny proti Rimanom spôsobili, že kráľovstvo sa v roku 146 pred Kr. stalo definitívne súčasťou Rímskej ríše.

Pri odchode Pavla z Troady registrujeme v Skutkoch apoštolov aj dôležitý fakt z hľadiska štýlu písania. Rozprávanie sa mení z tretej osoby

jednotného čísla na prvú osobu množného čísla. Niektorí predpokladajú, že práve tu sa k Pavlovi pripojil aj Lukáš.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Filipy

Misionári sa z Troady preplavili do Samotrácie, čo bol ostrov vzdialený približne 35 km od Troady a vylodili sa v Neapole, ktorý bol prístavom mesta Filipy, vzdialenom 16 km do vnútrozemia. Filipy boli založené Filipom II., otcom Alexandra Veľkého, niekedy okolo r. 356 pred Kr. V rímskej histórii sa Filipy stali známym mestom vďaka bitke v roku 42 pred Kr. medzi Cassiom a Brutom na jednej strane (ktorí zabilí Júlia Cézara) a Antóniom a Oktaviánom na strane druhej, čo bol začiatok konca Ríma ako republiky.

Vo Filipách Pavol nenašiel synagógu pravdepodobne preto, lebo chýbal dostatočný počet mužov na spoločnú modlitbu. Požadovaný počet mužov sa nazýva *minyam*, čo po hebrejsky znamená číslo. Na spoločnú liturgickú modlitbu bolo potrebných desať dospelých mužov. Dospelým sa stal trinásťročný chlapec obradom *bar micva*. V sobotu šiel Pavol k rieke, kde sa aj kvôli obradu očisťovania Židia najradšej schádzavali. K rieke prišli aj ženy, medzi ktorými bola aj Lýdia, predavačka purpuru z Tyatiry. Pozýva Pavla do svojho domu, kde sa zdržal istý čas. Lýdia a jej dom prijali krst. Podľa všetkého, tento pobyt bol veľmi úspešným obdobím. Kresťanská komunita vo Filipách sa aj neskôr tešila Pavlovej obľube, lebo iba od nich Pavol prijal osobné dary.

Nevieme veľa o celej činnosti Pavla vo Filipách. Skutky nám ponúkajú udalosť, v ktorej sa dostanú do sporu s dievčaťom, ktoré má veštekého ducha. Pavla a jeho spoločníkov obvinili ako židovských aktivistov a uväznili ich (Sk 16,16-24). Skutky apoštolov vzápätí hovoria o zázračnom Božom zásahu a obrátení strážcu väznice. Pričom opis udalosti nie je zameraný na zázrak, ale na obrátenie strážcu (Sk 16,25-34). Obdivuhodná je aj Pavlova priamosť a rozhodnosť za pravdu, ktorú prejavil na nasledujúci deň. Z väzenia ich totiž chceli prepustiť akoby sa nič nestalo. Ale pre Pavla bola pravda všetkým (Sk 16,35-40).

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)

Solún

V Sk 17,1 sa spomína, že Pavol a spoločníci prešli cez Amfipolis a Apoloniu a prišli do Solúna. Solún bol vzdialený 150 km od Filíp.

Od Sk 17,1 sa dej opäť opisuje v tretej osobe jednotného čísla. Pravdepodobne preto, že Lukáš ostal vo Filipách. Prítomnosť Timoteja je rovnako neistá, lebo sa o ňom rozpráva až v Sk 17,14 (v Berei).

Mesto Solún bolo založené v roku 3115 pred Kr. a pomenované podľa manželky (Tesalonika) generála Kasandra, ktorý založil toto mesto. Za čias Rimanov bolo riadené radou, ktorá sa skladala zo šiestich politarchov – úradníkov. Hovorí sa o tom v Sk 17,6,8, kde slovenský preklad uvádza výraz „predstavení mesta“. Skladba obyvateľstva bola rôzna. Ako vo väčšine helénskych miest, aj v Solúne bola židovská komunita. Podľa svojho zvyku ohlasuje Pavol evanjelium Židom a potom pohanom. Pavol tu nájde aj prácu (1Sol 2,9).

Pavol po tri soboty ohlasuje Krista. Vidíme, že Pavol neohlasuje Mesiáša osláveného, lebo v takého verili aj Židia, ale ohlasoval Mesiáša trpiaceho. Všimnime si obsahovú zhodu: aj emauzským učeníkom Ježiš vysvetľuje, že Mesiáš musel trpieť a tak vojsť do svojej slávy.

Výsledok takého ohlasovania bol očakávaný. Zhromaždenie sa rozdelilo na dva tábory. Na jednej strane sú niektorí Židia, Gréci a ženy z aristokratických rodín, ktorí uverili a pridali sa k Pavlovi a Sílasi, na druhej strane sú to Židia hanní hnevom a žiarlivosťou.

Koľko trval pobyt Pavla a Sílasa presne nevieme, možno niekoľko mesiacov. Pavol v 1 Sol 2,9-12 o svojej činnosti v tomto meste píše: *Ved sa, bratia, pamätáte na našu prácu a námahu. Vo dne v noci sme pracovali, aby sme nikomu z vás neboli na ťarchu, a tak sme vám hlásali Božie evanjelium. Sami ste svedkami aj Boh, ako sväto, spravodlivo a bezúhonne sme sa správali voči vám veriacim. Viete predsa, že sme každého z vás, ako otec svoje deti, prosili, povzbudzovali a zaprisahávali, aby ste žili, ako sa patrí vzhľadom na Boha, ktorý vás volá do svojho kráľovstva a slávy.*

Pavlova práca musela byť namáhavá nielen po stránke fyzickej, ale aj psychickej pre neustále rozpory, ktorým musel čeliť: *Ale po tolkom utrpení a potupovaní, ako viete, vo Filipách, vo svojom Bohu sme naši odvahu hlásať vám Božie evanjelium uprostred mnohých ťažkostí* (1 Sol 2,2) a kvôli prenasledovaniu (1 Sol 2,14-16). Námaha Pavla a jeho spoločníkov však nebola márna. Solúnčania odpovedali s horlivosťou

a múdrosťou Ducha: ...keď ste od nás prijali Božie slovo, ktoré sme hlásali, neprijali ste ho ako ľudské slovo, ale - aké naozaj je - ako slovo Božie; a ono pôsobí vo vás veriacich (1 Sol 2,13). Dokonca sa Solúnčania stali vzorom pre všetkých veriacich v Macedónsku: A vy ste napodobňovali nás i Pána, keď ste vo veľkom súžení s radosťou Ducha Svätého prijímali slovo, takže ste sa stali vzorom všetkým veriacim v Macedónsku a v Achájsku. Lebo od vás sa Pánovo slovo rozšírilo nielen po Macedónsku a Achájsku, ale vaša viera v Boha sa stala známou na každom mieste, takže už nemusíme nič hovoriť. (1 Sol 1,6-8).

Skutky 17,5 spomínajú Jasona: Ale žiarliví Židia si najali niekoľko zlých mužov z ulice, vyvolali rozruch a rozbúrili mesto. Zastali pri Jasonovom dome a chceli ich vyviešť pred ľud. Zdá sa, že to bol človek, u ktorého Pavol a spoločníci bývali, dokonca pre nich riskoval aj život. Pavol v Jasonovi našiel najkrajšie ovocie svojho apoštolátu, podobne aj v Aristarchovi, ktorý ho sprevádzal na tretej misijnej ceste a tiež z Cézarey do Ríma. Na tertej ceste sa spomína aj Sekundus. Pavol si našiel statočných a verných spolupracovníkov, prostredníctvom ktorých udržiaval živé kontakty s jednotlivými spoločenstvami a delili sa s ním o zodpovednosť na misijnom diele. Pavol a Sílás odchádzajú v noci do Berey, určite aj preto, aby neohrozili Jasona, ktorý dal záruku za Pavla a jeho spoločníkov: Ale keď dostali od Jasona a ostatných záruku, prepustili ich (Sk 17,9).

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)

Berea

Nachádza sa asi 70 km na juhozápad od mesta Solún. Podľa legendy bolo mesto založené nymfou Bereou. V Sk 17,11 sa uvádza, že Židia z Berey *boli šľachetnejší ako tamtí v Solúne. Oni prijímali slovo s veľkou dychtivosťou a každý deň skúmali Písma, či je to naozaj tak.* Opäť sa opakuje podobná schéma, podľa ktorej Pavol ide najskôr do židovskej synagógy. Pavol mal v tomto meste veľký úspech, o ktorom sa dozvedeli Židia v Solúne, začali búriť zástupy, iste s úmyslom prekaziť Pavlovi jeho činnosť. Preto *bratia hneď vypravili Pavla, aby šiel až k moru a odtiaľ do Atén* (Sk 17,14).

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)

Atény

Treba povedať, že v časoch Pavla boli Atény už len príznakom politického, kultúrneho a umeleckého jasu minulosti. Samozrejme Atény pokračovali v tradícii obrovského kultúrneho a umeleckého dedičstva. V časoch rímskej nadvlády boli Atény slobodným mestom a ešte aj v rímskej dobe boli centrom rôznych škôl: stoikov, epikurejcov, neopytagorov, medio – platonikov. Preto je pochopiteľné, že Atény aj podľa Sk 17,16-34 predstavujú vrchol Pavlovej misie na jeho druhej ceste. V osobe Pavla ide o konfrontáciu Atén ako symbolu pohanského sveta a jeho kultúry s kresťanstvom. Ide o konfrontáciu „*múdrosti tohto sveta*“ s „*múdroťou Boha*“.

Pavol prichádza so svojím monoteizmom do konfrontácie s polyteizmom ako to zachytávajú Sk 17,16: *búril sa v duchu, keď videl, že mesto je oddané modlárstvu*. Pavol nevstúpil len do synagógy, aby diskutoval so Židmi, ale diskutuje s filozofmi na Agore. Išlo o námestie, kde mohli filozofi predstavovať svoje myšlienky, ľudia tu debatovali o politike, kultúre, náboženstve a pod. Pavol sa dostal dokonca aj na areopág. Areopág znamená v preklade Aresov vršok. Niekedy sa nazýva aj Marsov vršok. V 5. stor. pred Kr. toto miesto slúžilo na zhromaždenie mestského koncilu, ktorý mal legislatívnu právomoc. Na Areopágu Pavol vystúpil so svojou rečou. Zdá sa, že v jeho reči ide predovšetkým o symboliku. Pavol stojí na mieste, kde dlhé stáročia pred ním prednášali svoje učenie rôzni filozofi a ich stúpenci. V Pavlovej osobe sa na toto miesto dostáva evanjelium. Pavlova reč je vyjadrením dramatického a existenčného postoja medzi kresťanským poslanstvom a gréckou múdrosťou. Ide o snahu o *kultúrnu inkarnáciu* apoštola, ktorý sa pri každej príležitosti snažil stať pre Grékov Grékom a pre Židov Židom, aby získal všetkých pre Krista.

Pavol zvestuje jediného a pravého Boha, toho, ktorého Aténčania uctievali, ale nepoznajú (porov. Sk 17,23). Keď Pavol prišiel k téme vzkriesenia, nemohol pokračovať. Pre Aténčanov nebolo zjavenie sa Boha za účelom spásy človeka prijateľné. Matéria je v gréckej filozofii chápaná ako väzenie, z ktorého sa duch musí oslobodiť. V dôsledku toho nebolo pre gréckych stoikov možné prijať ústrednú myšlienku kresťanstva – vzkriesenie Krista. Zlyhanie Pavla bolo evidentné. Hoci z Atén Pavol odchádza ponížený a opovrhnutý filozofmi, môžeme diskutovať, či naozaj išlo o zlyhanie. Je úlohou Kristovho evanjelia za každú cenu presvedčiť o svojej pravde a všade triumfovať? Zoči-voči *múdrosti sveta* sa môže

zdať, že evanjelium zlyháva, neteší sa veľkej popularite a nezapíňa prvé miesta v médiách. Ale to nie je ani poslaním evanjelia. Ale Pavlovo zlyhanie nebolo úplné, lebo na areopágu dokázal niektorých aj osloviť: *No niektorí muži sa pripojili k nemu a uverili. Medzi nimi aj Dionýz Areopagita, žena menom Damaris a iní s nimi.* (Sk 17,34). S týmto drobným úspechom Pavol odchádza do Korintu a začína znova.

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)

Korint

Korene mesta siahajú až do 5. tisícročia pred Kr. Najväčší rozkvet zažilo v 5.-4. stor. pred Kr. Korint mal dva prístavy. Na východe Kenchry a na západe Lecheo. To robilo z Korintu bohaté obchodné centrum. Korint bol centrom kultu boha Poseidona, k úcte ktorého sa každé dva roky konali hry. Archeologické vykopávky potvrdzujú prítomnosť pohanských chrámov zasvätených Apolovi, Aténe, Afrodite a ďalším božstvám, čo poukazuje na kultovú rozmanitosť, ktorá panovala v Korinte.

Keď Pavol prišiel z Atén do Korintu (vzdialenosť medzi mestami je cca 85 km), prijal ho manželský pár – Žid Akvila, pôvodom z Pontu a jeho manželka Priscilla, ktorí prišli z Ríma, odkiaľ boli vyhnaní na základe dekrétu cisára Klaudia (41-53 po Kr.). Ako píše latinský historik Svetónius: *Klaudius, keďže Židia neustále vyvolávali nepokoje z dôvodu Chresta, vypudil ich z Ríma.* Podľa historikov to naznačuje, že kresťanstvo v tom čase už bolo v Ríme rozšírené.

Manželia Akvila a Priscilla poskytli Pavlovi ubytovanie a prácu. Pavol spolu s nimi chodil každú sobotu do synagógy. Manuálna práca mu bránila úplne sa venovať ohlasovaniu slova. Až keď prišli Timotej a Sílás, ktorí priniesli finančnú pomoc, mohol sa Pavol celkom venovať hlásaniu: *Keď prišli z Macedónska Sílás a Timotej, Pavol sa celkom venoval slovu a dosvedčoval Židom, že Ježiš je Mesiáš* (Sk 18,5). Keď Židia odporovali jeho učeniu, Pavol opakuje gesto, ktoré už urobil v Pizídií: *Ale keď mu protirečili a rúhali sa, otriasol si odev a povedal im: „Vaša krv na vašu hlavu! Ja som čistý. Odteraz pôjdem k pohanom.“* (Sk 18,6 a porov. Sk 13,46.51).

Od tej chvíle začal v dome Títa Justa. Pavol ostal v tomto meste jeden a pol roka, na jeho hlásanie sa obrátil Krispus, predstavený synagógy. Znamená to, že Pavol úplne nepretrhol kontakty so Židmi, akoby sa podľa Sk 18,6 zdalo. Príchod Timoteja a Sílása znamenal, že priniesli aj najnovšie správy o cirkevných komunitách v Macedónsku, najmä v Solúne. Kresťania v Solúne museli čeliť útokom zo strany Židov, ale väčšie nebezpečenstvo hrozilo vo vnútri samotnej kresťanskej komunity, ako to ukazuje 1 Sol 4,3-8.11-12; 5,14. Pavol na tieto ich správy reaguje listom solúnskej cirkvi, ktorý je jeho prvý a vôbec najstarší spis Nového zákona!

Návrat

Napriek skromným informáciám, ktoré ponúkajú Skutky apoštolov vieme, že Pavlova aktivita v Korinte bola veľmi bohatá. Už samotný údaj o dĺžke pobytu (rok a šesť mesiacov v Sk 18,11) to naznačuje. Podobne aj dva listy Korintanom ukazujú, že Pavol rozvinul v tomto meste živú katechézu, ktorá zahŕňala základné pravdy viery, ale aj problémy pri budovaní jednoty spoločenstva.

Tieto Pavlove aktivity vyvolávali nevôľu a hnev Židov, ktorí ho obvinili u prokonzula Gallia. Žalobcovia nemohli Pavla obviňovať z porušenia Mojžišovho zákona. Gallio odmietol prijať túto kauzu z dôvodu *causa extra ordinem*, keď bol sudca slobodný, či kauzu prijme alebo nie, čím odmietol vôbec začať riešiť kauzu. Po tejto udalosti Pavol ostal v Korinte ešte *veľa dní*. Je ťažko bližšie určiť, o aký časový úsek išlo. Pavol sa odplavil do Sýrie a s ním aj Akvila a Priscilla. Zastavil sa v Efeze, pravdepodobne kvôli doplneniu zásob na lodi. Tam, podľa svojho zvyku šiel do synagógy a hovoril so Židmi. Napriek naliehaniu pri nich nezostal dlho, pravdepodobne preto, že už bol rozhodnutý vrátiť sa do domovskej Antiochie, ale prisľúbil, že sa vráti tak rýchlo, ako to bude možné. Vylodil sa v Czárei Prímorskej a vstúpil do Antiochie. Bola pravdepodobne jeseň v roku 52 po Kr., teda jeho druhá misijná cesta trvala takmer 3 roky a Pavol mohol byť s jej výsledkom spokojný.

Zdroj: František Trstenský, *Na ceste do Damasku*
(spracoval - jk-)